

DOKUMENTUM

A Német Neveléstudományi Társaság etikai kódexe*

Preambulum

A Német Neveléstudományi Társaság (NNT) tagjai abból indulnak ki, hogy egyetlen olyan tudományos felismerés vagy megoldás sem létezik, amely értékekkel és hatásokkal kapcsolatos etikai megfontolásokat nélkülözhetne. Az NNT-tagok tevékenységére, magatartására nézve ez becsületes és tisztességes tudományos munkavégzést, a munkatársakkal, együttműködőkkel, hallgatókkal, tanulókkal, partnerekkel, kísérleti alanyokkal és egyéb résztvevőkkel szembeni korrekt bánásmódot, valamint felelősségteljes forrásfelhasználást jelent, ami mind nélkülözhetetlen feltétele egy erkölcsileg képviselhető magatartásmódnak a neveléstudomány területén.

A kódex a németországi hivatásos és szervezett neveléstudományon belül egy egységes véleményt fogalmaz meg az etikai magatartásról. Azt a célt szolgálja, hogy érzékennyé tegye az NNT-tagokat a munkájuk során felmerülő etikai problémák iránt, valamint hogy bátorítsa őket saját szakmai tevékenységük kritikus átgondolásában. A felsőoktatásban dolgozó NNT-tagokat felszólítja, hogy az itt lefektetett elveket közvetítsék a tudományos utánpótlás és a hallgatók számára, valamint hogy a kódex szellemének megfelelő gyakorlatra buzdítsák őket. Ugyanakkor a kódex védelmet nyújt olyan, a kutatókkal, oktatókkal, hallgatókkal, kísérleti alanyokkal szemben támasztott jogosulatlan követelmények és elvárások ellen, amelyek etikai konfliktushelyzetet teremthetnek. A kódex megnevezi azokat az alapokat, amelyeken az NNT Etikai Tanácsának munkája nyugszik (6. §).

1. § Kutatás

Az NNT-tagok tudományos tevékenységük és szakmájuk gyakorlása során tudományos igazságra és tisztességre törekednek. Elkötelezik magukat a kutatás, az oktatás és a szakmai gyakorlat lehető legmagasabb színvonalára mellett.

Az NNT-tagok ügyelnek munkájuk tartalmi és módszertani átláthatóságára, és megnevezik a kutatásaikat támogató anyagi forrásokat. Legjobb tudásuk szerint közzéteszik az elméletek,

* Forrás: *Erziehungswissenschaft*, 1999, 10. évf., 20. sz., pp. 52-57.

a módszerek, a kutatási terv azon részleteit, amelyek fontosak a kutatás eredményeinek és érvényességének a megítéléséhez.

Az NNT-tagok elutasítanak minden olyan támogatást, szerződést vagy kutatási megbízást, amelyek függetlenségükben korlátozzák őket, és amelyek a jelen kódexben megfogalmazott elveket sértik.

A kutatásvezető NNT-tagok a kutatások elején minden résztvevő számára elfogadható és megbízható megállapodást kötnek a feladatok felosztásáról, a jutalmazásról, az adatokhoz való hozzáférésről, a szerzői és egyéb jogokról, illetve a felelősségekről.

Kutatói, oktatói és gyakorlati szerepükben az NNT-tagoknak különleges társadalmi felelősségük van. Javasataikkal, döntéseikkel és kijelentéseikkel befolyásolhatják a környezetükben élő emberek életét. Tisztában vannak azokkal a veszélyekkel és kényszerekkel, amelyek befolyásukkal való visszaéléshez vezethetnek, és azon igyekeznek, hogy ezeket a visszaéléseket és más emberekre káros hatásokat elkerüljék.

2. § Publikációk

Kutatási eredményeiket az NNT-tagok megfelelő módon nyilvánosságra hozzák. Ez nem vonatkozik olyan esetekre, ahol ezért nem vállalható felelősség, vagy ahol bizalmasan kezelendő feljegyzések védelmi jogát sértené. Azokban az esetekben, ahol a hivatali titoktartás vagy a megbízóval kötött megállapodások a publikáláshoz való jogot korlátozzák, az NNT-tagok arra törekednek, hogy a publikálási igényüket a lehető legmesszemenőbbekig fenntartsák.

Minden személyt, aki jelentős mértékben hozzájárult egy kutatási eredményhez ill. annak publikálásához, név szerint meg kell említeni. Az NNT-tagok szigorú becsületességet tanúsítanak partnereik, vetélytársaik, tanítványaik és szellemi elődeik alkotásaival szemben. Megbecsülik a tudományos elméletek, eredmények és adatok szellemi tulajdonát ill. tulajdonjogát, és azokat felhasználásuk esetén helyesen, teljesen és a vonatkozó tárgyi összefüggésen belül idézik. Szándékosan nem hagynak hivatkozás nélkül olyan gondolatokat, amelyeket más munkákban fejtettek ki. A szerzőség joga és a szerzők sorrendje a kutatásban és a megjelentetésben való részvételt kell, hogy tükrözze. Minden, a publikáció címében szereplő szerző teljes mértékben felelős a megjelentetett szövegért.

Amennyiben egy NNT-tag folyóiratnál szerkesztő vagy szerkesztőbizottsági tag, úgy kötelezettséget vállal azért, hogy a benyújtott kéziratokat korrekt módon, személyes és politikai előítéletek nélkül, valamint megfelelő időn belül elbírálják. A benyújtott kéziratokról hozott döntésekről nyomban tájékoztatnak, és az okokat is megnevezik.

3. § Szakértői tevékenység és recenziók

Amennyiben NNT-tagokat személyek, kéziratok, pályázatok, egyéb munkák elbírálására vagy szakértői tevékenységre kérnek fel, úgy azt – érdekkonfliktus fennállása esetén – vissza kell utasítaniuk.

A személyi döntésekkel kapcsolatos véleményezéseket minden fél titkosan kezeli, és engedelmeskedik a lehető legnagyobb objektivitás alapelveinek. A véleményezendő munkákat és tényállásokat teljességgel, gondosan és igazságosan, megfelelő időn belül kell elbírálni.

Az NNT-tagok, akiket olyan könyvek vagy kéziratok elbírálására kérnek fel, amelyeket már másutt ismertettek, tájékoztatják erről a megrendelőt. Elutasítják az olyan írást elbírálását, amelyek elkészítésében közvetlenül részt vettek.

4. § Kísérleti alanyok jogai

A tudományos vizsgálatokba bevont személyek személyiségi jogait tiszteletben kell tartani.

Kísérleti alanyok bevonása empirikus kutatásokba alapvetően feltételezi azok előzetes beleegyezését, ami a kutatási terv céljainak és módszereinek minél részletesebb ismertetése révén történik. A megfelelő tájékoztatás biztosítása különös erőfeszítéseket igényel olyan esetekben, ahol a vizsgálatba bevont személyek alacsony végzettségűek, hátrányos társadalmi helyzetűek, kisebbségek vagy peremcsoportok tagjai. Amennyiben egy felvilágosítás utáni beleegyezés a vizsgálat hibaforrása lehet, úgy a beleegyezés egyéb lehetőségeit kell felhasználni. Alkalmadtán a beleegyezést utólag kell beszerezni a további felhasználás céljából. A kutatás következtében a megfigyelt, a megkérdezett vagy a vizsgálatba egyéb módon bevonódott személyek semmilyen módon nem károsulhatnak. Az érintetteket a kockázatokról fel kell világosítani.

Biztosítani kell a meginterjúvált vagy megfigyelt személyek névtelenségét. Alapvetően olyan módszereket kell használni, amelyek a vizsgált személyek beazonosítását kizárják. Amennyiben az adatokat számítógép segítségével dolgozzák fel, úgy gondosan ügyelni kell arra, hogy illetéktelenek azokhoz ne férhessenek hozzá.

A vizsgált személyekről szerzett információkat bizalmasan kell kezelni. Ez a kötelezettség a kutatócsoport összes tagjára vonatkozik, akinek hozzáférése van az adatokhoz (beleértve a kérdezőbiztosokat, adatrögzítőket, gépírókat stb. is). A kutatásvezető felelőssége, hogy ezekről a kutatásban részt vevőket tájékoztassa, és hogy ellenőrizze a hozzáférést a bizalmas anyagokhoz.

Az NNT-tagok – más szakmák megfelelő szabályozásaihoz hasonlóan – alávetik magukat a titoktartási kötelezettségnek, és élnek a tanúvallomás megtagadásának jogával, amennyiben felmerül annak a veszélye, hogy az érintett vagy résztvevő személyek a róluk nyert információk révén károsulhatnak.

5. § A munkatársakkal, együttműködőkkel, hallgatókkal, szakmai partnerekkel szembeni magatartás

Az oktatói tevékenységet folytató NNT-tagok elkötelezik magukat az oktatás jó minőségének folyamatos fenntartása, a hallgatók megfelelő képzésének biztosítása mellett. Ehhez szükséges, hogy a megfelelő tudományos gyakorlat szabályai az oktatás ill. a tudományos képzés szerves részét képezzék.

Az NNT-tagok felvételek, elbocsátások, értékelések, előléptetések, bérmegállapítások és egyéb munkügyi kérdések, valamint fellebbezési és kooptációs döntések során objektivitásra és igazságosságra törekednek. Senkit sem különböztetnek meg hátrányosan nem, testi fogyatékos-ság, társadalmi és területi származás, etnikai, ill. nemzeti hovatartozás, vallás alapján.

Az NNT-tagok mások teljesítményeit saját előnyükre nem használják fel, azok munkáit hivatkozás nélkül nem hasznosítják.

Az NNT-tagok maguk számára semmilyen személyes vagy szakmai előnyt nem csikarnak ki másoktól. Ez különösen vonatkozik a vizsgálati személyekre, a megbízókra, a munkatársakra és a hallgatókra.

6. § Etikai Tanács

Az Etikai Tanácsot két NNT-tag, egy nő és egy férfi alkotja. Az elnökség titkos szavazással, a szekciók javaslata alapján összeállított listáról egyszerű többséggel választja meg őket 4 évre.

Az Etikai Tanács szükség esetén vagy saját elhatározásból ül össze. Évente egyszer jelentést tesz munkájáról az elnökségnek. Az Etikai Tanácshoz bizalmasan is lehet fordulni. Az Etikai Tanács feladata, hogy tanácsot adjon az NNT elnökségének, a szekcióknak ill. a bizottságoknak a neveléstudományban felmerülő általános vagy konkrét etikai kérdésekben, etikai vétség gyanúja esetén az ügyet kivizsgálja, szükség esetén a feleket meghallgassa.

Az Etikai Tanács kimondhatja az etikai kódex elleni vétséget, vagy megállapíthatja annak nemlétét. Amennyiben etikai vétséget állapít meg, úgy erről mindkét érintett felet értesíti, és az alapszabályzat értelmében javaslatot tesz az elnökségnek. Az Etikai Tanács eljárásával szemben panasszal lehet fordulni az NNT elnökségéhez.

7. § Hatályba lépés

Az etikai kódex hatályba lép, amint az az NNT *Neveléstudomány* (Erziehungswissenschaft) c. folyóiratában megjelenik. Szövegének változtatásáról az NNT elnöksége tárgyal és dönt.

Tomasz Gábor fordítása

